

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio CX. De mendacio quod est vitium veritati oppositum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Super Questionis centesimadecima. Articulum primum.

In tit. r. art. q. 110. nota, quod quodammodo iuxta distinctionem verum, opponitur semper falsitas, & ambe sunt in intellectu:

ad ipsum finem ordinatur, sed oportet opponitur veritati, alioquin non magis propter talem finem. Verum operatio ad finem ad finem, quamvis in opere semper possibile est enim aliquid fieri propter finem.

QVAESTIO CX.

De vitijs oppositis veritati, in quatuor articulis diuisa.

DEINDE considerandum est de vitijs oppositis veritati.

Primo, De mendacio.

Secundo, De simulatione, siue hypocrisi.

Tertio, de iactantia, & opposito vitio.

Circa mendacium quaruntur quatuor.

Primo, Vtrum mendacium semper opponatur veritati, quasi continens falsitatem.

Secundo, De speciebus mendacij.

Tertio, Vtrum mendacium semper sit peccatum.

Quarto, Vtrum semper sit peccatum mortale.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum mendacium semper opponatur veritati.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod mendacium semper opponatur veritati. Opposita enim non possunt esse simul: sed mendacium simul potest esse cum veritate. qui enim verum loquitur, quod falsum esse credit, mentitur, vt Aug. * dicit in libro contra mendacium. ergo mendacium non opponitur veritati.

2 Præ. Virtus veritatis non solum consistit in verbis, sed etiam in factis, quia secundum Philosoph. * in 4. Ethic. secundum hanc virtutem aliquis verum dicit & in sermone, & in vita: sed mendacium consistit solum in uerbis. dicitur enim, quod mendacium est falsa uocis significatio, sic ergo uidetur quod mendacium non directe opponatur uirtuti ueritatis.

3 Præ. Aug. * dicit in lib. contra mendacium, quod culpa mentientis est fallendi cupiditas: sed hoc non opponitur ueritati, sed magis beneuolentiæ, uel iustitiæ. ergo mendacium non opponitur ueritati.

SED CONTRA est, quod dicit Aug. * in lib. contra mendacium. Nemo dubitet mentiri cum, qui falsum enuntiat causa fallendi. Quapropter enuntiatio falsi cum uoluntate ad fallendum prolata, manifestum est mendacium: sed hoc opponitur ueritati. ergo mendacium ueritati opponitur.

festum est mendacium: sed hoc opponitur ueritati. ergo mendacium ueritati opponitur.

RESPON. Dicendum, quod actus moralis ex duobus speciebus sortitur, scilicet ex obiecto, & ex fine. Nam finis est obiectum uoluntatis, quæ est primum mouens in moralibus actibus. Potentia autem a uoluntate mota, habet suum obiectum, quod est proximum obiectum uoluntati actus & se habet in actu uoluntatis ad finem, sicut materiale ad formale, ut ex supradictis * patet. Dicitur tamen autem, quod uirtus ueritatis, & per consequens opposita uitiis in manifestatione consistit, quæ sit per aliqua signa: quod quidem manifestatio, siue enuntiatio est rationis actus conferentis signum ad signatum. Omnis enim representatio consistit in quadam collatione, quæ proprie pertinet ad rationem. Unde etiam bruta animalia aliquid manifestant, non tamen manifestationem intendunt, sed naturali instinctu aliquid agunt, ad quod manifestatio sequitur: in quantum tamen huiusmodi manifestatio, siue enuntiatio est actus moralis, oportet, quod sit uoluntarius, & ex intentione uoluntatis dependens. Obiectum autem proprium manifestationis, siue enuntiationis est uerum, uel falsum. Intentio uero uoluntatis inordinata potest ad uocem ferri, quorum unum est, ut falsum enuntietur: aliud est obiectus proprius falsæ enuntiationis, ut scilicet aliquis fallatur. Si ergo ista tria concurrant, scilicet quod falsum sit id, quod enuntiat, quod ad sit uoluntas fallum enuntiandi, & iterum intentio fallendi, tunc est falsitas materialiter, quia falsum dicitur: & formaliter, propter uoluntatem fallum enuntiandi, & effectiue propter uoluntatem falsitatem imprimendi. Sed tamen ratio mendacij sumitur a formali falsitate, secundum hoc, scilicet, quod aliquis habet uoluntatem fallum enuntiandi. Unde & mendacium non nominatur eo, quod contra mentem dicitur. Et ideo si quis fallum enuntiat, credens id esse uerum, est quidem falsum materialiter, sed non formaliter, quia falsitas est propter intentionem dicentis, unde non habet perfectam rationem mendacij. Id enim quod proprie

Infra 2r. 2. cor. Et 3. dicitur. 38. art. 1.

In di. de mendacio ca. 3. 2. med. tom. 4.

Lib. 4. cap. 7. paulus a primo ep. tom. 5.

Lib. de mendacio, ca. 3. 2. med. to. 4.

Lib. de mendacio, cap. 4. non procul a fine. to. 4.

aliquo signo enuntiare, & similiter manifestantem, & repræsen-
tationem. Exigunt deinde collationem signi ad signatum: alio-
quin non aliter magis uinum, quam aliud signum ad si-
gnificandum tale quid. Concurrentibus autem ad manifesta-
tionem rationem duobus extremis, scilicet signo, & signato, &
collatione eorumdē.

intentionem dicentis est, per ac-
cidens est: unde non potest esse
specifica differentia. Si uero ali-
quis formaliter falsum dicat, ha-
bens uoluntatem falsum dicen-
di, licet sit uerum id quod dicitur,
inquā tum tamen huiusmodi
actus est uoluntarius, & moralis,
habet per se falsitatem, & per
accidens ueritatem: unde ad spe-
ciem mendacij pertingit. Quod
autem aliquis intendat falsitatem
in opinione alterius continet
re, fallendo ipsum, non pertinet
ad speciem mendacij, sed ad quan-
dam perfectionem ipsius. Sicut
& in rebus naturalibus aliquid
speciem sortitur, si formam ha-
beat, etiā si desit forma effectus:
sicut patet in graui, quod uiolē-
ter sursum detinetur, ne descen-
dat secundum exigentiam suā for-
mæ. Sic ergo patet, quod menda-
cium directē, & formaliter op-
ponitur uirtuti ueritatis.

AD PRIMUM ergo dicendum,
quod unum quodque magis iudicatur
secundum id, quod est in eo formaliter
& per se, quam secundum id, quod est in eo
materialiter & per accidens. Et ideo
magis opponit ueritati, inquan-
tum est uirtus moralis, quod ali-
quis dicat uerum, intendens di-
cere falsum, quam quod dicat
falsum, intendens dicere uerum.

AD SECUNDUM dicendum, quod
sicut Augustinus dicit in 2. de doctr.
christi. uoces præcipuum locum
tenent inter alia signa: & ideo
cum dicitur, quod mendacium
est falsa uocis significatio, nomi-
ne uocis intelligit omne signū.
Unde ille qui aliquid falsum nu-
tibus significare intendere, non
est mendacio immunis.

AD TERTIUM dicendum, quod cu-
piditas fallendi pertinet ad perfe-
ctionem mendacij, non autem
ad speciem ipsius: sicut nec ali-
quis effectus pertinet ad spe-
ciem suā causā.

ARTICVLVS II.

Utrum mendacium sufficienter diuidatur
per mendacium officiosum,
iocosum, & perniciosum.

AD SECUNDUM sic procedi-
tur. Videtur, quod mendacium
insufficienter diuidatur per mē-
dacium officiosum, iocosum, &
perniciosum. Diuisio enim est

tabilem, super uulgata definitione mendacij, scilicet, quod est
falsa uocis significatio cum uoluntate fallendi, ex Aug. 2. 1. q. 2.
cap. Beatus, uidelicet, quod ly fallendi, exponitur, hoc est, fal-
sum dicendi, si per essentialia tantum definitio est accipienda,
ut in littera dicitur.

Super Quæstio. 118.
Art. secundum.

danda secundum ea, quæ per se
conueniunt rei, ut patet per Phi-
losophum in 7. Metaph. * sed intentio
effectus est præter speciem actus
moralis, & per accidens se habet
ad ipsum, ut uidetur: unde & in-
finiti effectus possunt consequi
ex uno actu: sed hæc diuisio datur
secundum intentionem effe-
ctus. Nam mendacium iocosum
est, quod fit causa ludi. Menda-
cium autem perniciosum est, quod
fit causa nocimenti. Mendacium
autem officiosum est, quod fit cau-
sa utilitatis. Ergo inconueniēter
hoc modo diuiditur mendacium.

¶ 2. Præter Aug. * in lib. contra mē-
dacium, diuidit mendacium in
octo partes, Quorum primum
est in doctrina religionis. Secun-
dum est, quod nulli prodest, & ob-
dit alicui. Tertium est, quod pro-
dest ita uni, ut alteri obdit. Quar-
tum est, quod fit sola menti dēdi,
fallendique libidine. Quintum
est, quod fit placendi cupiditate.
Sextum est, quod nulli obest, &
prodest alicui ad seruandam
pecuniam. Septimum est, quod
nulli obest, & prodest alicui ad
uitandum mortem. Octauum,
quod nulli obest, & prodest alicui
ad uitandum immunditiā cor-
poralem. Ergo uidetur quod prima
diuisio mendacij sit insufficientis.

¶ 3. Præter Philosophum * in 4. Ethic. di-
uidit mendacium in iactantiam,
quæ uerum excedit in dicendo:
& ironiam, quæ deficit uero
in minus: quæ duo sub nullo
prædictorum membrorum cō-
tinentur. Ergo uidetur quod di-
uisio prædicta mendacij sit in-
competens.

SED CONTRA est, quod super
illud Psalmi. Perdes omnes, qui lo-
quuntur mendacium, dicit glossa *
quod sunt tria genera mendaciorū.
Quædam enim sunt pro salute, &
commodo alicuius. Est et aliud
genus mendacij, quod fit loco.
Tertium uero mendacij genus
est, quod fit ex malignitate. Pri-
mum autem horum trium dicitur offi-
ciosum: secundum, iocosum: ter-
tium, perniciosum. Ergo menda-
cium in tria prædicta diuiditur.

RESPOND. Dicendum, quod men-
dacium tripliciter diuidi potest.
Vno modo, scilicet ipsam mendacij
rationem, quæ est propria, & per se
mendacij diuisio: & secundum
hoc, mendacium in duo diuidi-
tur, scilicet in mendacium, quod

In artic. 2. eiusdem
110 q. nota duo:
Primum est, quod spe-
ciale quid inuenitur
in oppositis uirtuti
ueritatis, scilicet, ut
habet unum primo
oppositū, uidelicet,
mendacium, sub quo
tamquam genere, cō-
tinetur alia oppo-
sita, puta, iactantia, &
ironia, cum aliarum
uirtutum in medio
duarum malitiarum
existentium oppo-
sita assignentur im-
mediate extrema, ut li-
beralitati auaritia, &
prodigalitas, & sic
de alijs. Accidit au-
tem hoc forte, quia
innominatum est in
alijs genus proximū
utriusque uitij extre-
mi. In hac autem ma-
teria nominatur mē-
dacium, ut continet
etiā in se simulatio-
nem, genus proximū
utriusque uitij extre-
mi oppositi ueritati,
ut patet. Secundum
est, quod de ratione
mendacij perniciosij
est intentio nocendi,
ut in littera dicitur:
sicut de ratione men-
dacij iocosi est inten-
tio delectandi: & de
ratione officiosi est
intentio utilitatis affe-
rendi. Et quoniam ma-
ralia secundum in-
tentionem finem maxime
pensantur, & forma-
liter considerantur,
hinc habes, quod
detrahens non inten-
tione detrahendi, nō
formaliter detrahit,
nec peccat mortali-
ter, nisi forte per acci-
dens ratione nocu-
menti illatitatis profe-
rens mendacium per-
niciosum nō animo
nocendi, licet sit for-
maliter mendax, nō
tamen est formaliter
mendax perniciosus,
nec peccat mortali-
ter, nisi forte per ac-
cidens, ratione. s. ma-
rite, puta, quia in do-
ctrina fidei mēditur:
uel ratione damni in
audiente, puta, quia
credendo commisit
post mortale: uel in
quoecumque alio no-
tabiliter propterea la-
sus quis est.

In li. de mē-
dacio, c. 16.
tom. 4.

In li. de mē-
dacio, c. 16.
tom. 4.

In li. de mē-
dacio, c. 16.
tom. 4.

In li. de mē-
dacio, c. 16.
tom. 4.

In li. de mē-
dacio, c. 16.
tom. 4.

In li. de mē-
dacio, c. 16.
tom. 4.

In li. de mē-
dacio, c. 16.
tom. 4.

facto

Vtrum omne mendacium sit peccatum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, q non omne mendacium sit peccatum. Manifestum enim est, quod Evangeliste scribit de Evangelium non peccaverit. Videtur tamē aliquid falsum dixisse: quia verba Christi, & etiam aliorum frequenter aliter videntur retulit alius, unde videtur quod alter eorum dixit falsum, non ergo omne mendacium est peccatum.

¶ 2 Præ. Nullus remuneratur Deo pro peccato: sed obstrictio Aegypti remunerata sunt Deo propter mendacium. dicitur enim Exo. i. quod edificavit illis Deus domos. ergo mendacium nō est peccatum.

¶ 3 Præ. Gestis sanctorum narratur in sacra scriptura ad informationem uitæ humanæ: sed de quibusdam sanctissimis uiris legitur, quod sunt mentiri, sicut Gen. 12. & 20. q Abraham dixit de uxore sua, quod soror sua esset. Iacob dicitur mentitus est dicens se esse Esau, & tamē benedictionem adeptus est, ut habetur Gene. 27. Iudith etiam commendatur, quæ tamen Holoferni mentita est. non ergo omne mendacium est peccatum.

¶ 4 Præterea. Minus malum est ellegendum, ut uitetur malus malus, sicut medicus præcindit membrum, ne corrumpatur totum corpus: sed minus nocuum est, quod aliquis generet falsam opinionem in animo alicuius, quam quod aliquis occidat, uel occidatur. ergo licitè potest homo mentiri, ut unum præferret ab homicidio, & alium præferret a morte.

¶ 5 Præterea. Mendacium est, si quis non impleat, quod promissit: sed non omnia promissa sunt implenda. dicit Isido. * In malis promissis rescinde fidem. ergo non omne mendacium est peccatum.

¶ 6 Præ. Mendacium ob hoc dicitur esse peccatum, quia per ipsum homo decipit proximum. Unde August. * dicit in lib. contra mendacium. Quisquis esse aliquid genuit mendacij, quod peccatum non sit, putauerit, decipiet seipsum, ut piter, cum honestū se deceperit arbitretur aliorum: sed nō omne mendacium est deceptionis causa, quia per mendacium iocofum nullus decipitur. nō enim ad hoc dicuntur huiusmodi mendacia, ut credantur, sed propter delectationem solum: unde & hyperbolice

transcendit ueritatem in malis, quod pertinet ad iactantiam: & in mendacium, quod deficit a ueritate in minus, quod pertinet ad ironiā, ut patet per Philo. in 4. Ethic. * Hæc autem diuisio ideo per se est ipsius mendacij, quia mendacium, inquantū huiusmodi, opponitur ueritati, ut dictū * est. Veritas autem æqualitas quædam est, cui per se opponitur maius, & minus. Alio modo potest diuidi mendacium, inquantum habet rationem culpæ secundum ea, quæ aggrauat, uel diminuunt culpam mendacij ex parte finis intenti. Aggrauat autem culpam mendacij, si aliquis per mendacium intendat alterius nocuum, quod uocatur mendacium perniciosum. Diminuunt autē culpa mendacij, si ordinetur ad aliquod bonū uel delectabile, & sic est mendacium iocofum: uel utile, & sic

est mendacium officiosum, quo intenditur iuuentum alterius, uel remotio nocuum: & secundum hoc diuiditur mendacium in tria prædicta. * Tertio modo diuiditur mendacium uniuersalius secundum ordinem ad finem, siue ex hoc addatur, uel diminuatur ad culpam mendacij, siue non. Et secundum hoc diuisio est octo membrorum, quæ dicta * est: in qua quidem tria prima membra continentur sub mendacio pernicioso, quod quidem fit uel contra Deum, & ad hoc pertinet primū mendacium, quod est in doctrina religionis: uel est contra hominem siue sola intentione nocendi alicui, & sic est mendacium secundum quod. f. nulli prodest, & obest alicui: siue etiam intendatur in nocuum unius, utilitas alterius, & hoc est tertium mendacium, quod uni prodest, & alteri obest. Inter quæ tria primum est grauissimum: quia semper peccata cōtra Deum sunt grauiora, ut supra * dictum est. Secundum autem est grauius tertio, quod diminuuntur ex intentione utilitatis alterius. Post hæc autem tria, quæ superaddunt ad grauitatem culpæ mendacij, ponitur quartum, quod habet propriam quantitatem sine additione, uel diminutione. Et hoc est mendacium, quod fit ex sola mētiendi libidine, quod procedit ex habitu. Unde & Philof. dicit in 4. Ethic. * q mendax eo q talis est secundum habitū, ipso mendacio gaudet. Quatuor uero subsequētes modi diminuunt de culpa mendacij: nam quintū est mendacium iocofum, quod fit placendi cupiditate. Alia uero tria continentur sub mendacio officioso, in quo intenditur quod est alteri utile uel quantum ad res exteriores, & sic est sextū mendacium, qd prodest alicui ad pecuniā conseruandā: uel est utile corpori, & hoc est septimū mendacium, in quo impeditur mors hominis: uel est utile ad honestatē uirtutis, & hoc est octauum mendacium, in quo impeditur illicita pollutio corporalis. Patet autē, q quāto bonum intentū est melius, tanto magis minuitur culpa mendacij. Et ideo si quis diligenter consideret, s m ordinem prædictę enumerationis est ordo grauitatis culpæ in istis mendacijs. Nam bonū utile præfertur delectabili, & uita corporalis præfertur pecuniæ, honestas autem ipsi corporali uitæ. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

lib. 4. cap. 7. tom. 5.

Art. præced.

In arg. 2. ad oppositum.

Arg. 2. huius art.

1. 2. q. 73. art. 9.

lib. 4. cap. 7. tom. 5.

locutiones quandoq; etiam in scriptura sacra inue
niuntur. non ergo omne mendacium est peccatū.

Sed contra est, quod dicitur Eccl. 7. Noli uel
le mentiri omne mendacium.

RESPON. Dicendum, quod est secundum se ma
lum ex genere, nullo modo potest esse bonum, &
licet: quia ad hoc, quod aliquid sit bonum, re
quiritur quod omnia recte cōcurrant. Bonū enim
est ex integra causa: malū uerō est ex singularibus
defectibus, ut Dion. dicit 4. cap. de diu. nom. * Mē
dacium autem est malum ex genere: est enim actus
cadens super indebitam materiam. Cū enim uo
ces naturaliter sint signa intellectuum, innaturale
est & indebitum, quod aliquis uoce significet id,
quod non habet in mente. Vnde Philof. dicit in
Ethic. * quod mendacium est per se prauum, &
fugendum: uerum autem est bonum, & laudabi
le. Vnde omne mendacium est peccatum, sicut
etiam August. * asserit in lib. contra mendacium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nec in Euan
gelio, nec in aliqua scriptura canonica fas est opi
nari aliquod falsum asseri, nec quod scriptores ca
rum mendacium dixerint: quia periret fidei certi
tudo, quæ auctoritati sacre scripturæ innitur. In
hoc uerō quod in Euangelio, & in alijs scriptu
ris sacris uerba aliquorum diuersimodē recitatur,
non est mendacium. Vnde August. * dicit in lib.
de consensu Euāgelistarum, nullo modo laboran
dum esse iudicari, qui prudenter intelligit ipsas sen
tentias esse necessarias cognoscendæ ueritati, qui
bullibet uerbis fuerint explicata. Et in hoc apparet,
ut ibidem subdit, non debere nos arbitrari mentiri
quemquam, si pluribus reminiscētib; rem, quam
audierunt, uel uiderunt, non eodem modo, atque
eisdem uerbis eadem res fuerit indicata.

AD SECUNDVM dicendum, quod obfetrices nō sunt
remuneratæ pro mendacio, sed pro timore Dei,
& beneuolentia, ex qua processit mendacium. Vn
de signanter dicitur. Exod. 1. Et qui timuerūt ob
fetrices Deum, edificauit illis domos. Mendaciū
uero postea sequens non fuit meritorium.

AD TERTIVM dicendum, quod in sacra scriptura, ut
August. * dicit, inducuntur aliquorum gesta, quasi
exemplarē uirtutis, de quibus non est esti
mandum eos fuisse mentitos. Si qua tamen in e
orum dictis appareant, quæ mendacia uidentur, in
telligendum est ea figuratiter, & propheticē dicta
esse. Vnde August. * dicit in lib. contra mendaciū.

Credendum est illos homines, qui propheticis rem
poribus digni auctoritate fuisse commemoratur,
omnia, quæ scripta sunt de illis propheticē gessisse,
atque dixisse. Abraham tamen, ut August. dicit in
quæstionib; super Genes. * dicens, Sarra esse suam
sororem, ueritatē uoluit celari, & nō mendacium
dixit: soror enim dicitur, quia filia patris erat. Vnde & ip
se Abraham dicit Genes. 20. Vere soror mea est filia
patris mei, & non matris meæ filia, quia scilicet ex
parte patris ei attinebat. Iacob uerō mystice dixit se
esse Elau primogenitū Isaac, quia uidelicet pri
mogenita illius de iure ei debebantur. Vltus autem est
hoc modo loquēdi per spiritum prophetiæ ad de
signandum mxtferium, quia uidelicet minor po
pulus, scilicet gentilitium, substituendus erat in locū
primogeniti. In locum Iudæorum. Quidam uerō
commendantur in Scriptura non propter perfectā
uirtutem, sed propter quandam uirtutis indolē. In
qua apparebat in eis aliquis laudabilis affectus, ex
quo mouebantur ad quedam indebita faciēda: &
hoc modo, Iudith laudatur, non quia mentita est

A Holoferni, sed propter affectum, quem habuit ad fa
litem populi, pro qua periculis se exposuit. Quā
uis etiam dici possit, quod uerba eius ueritatem ha
bent secundum aliquem mysticum intellectum.

AD QUARTVM dicendum, quod mendacium nō
solum habet rationem peccati ex damno, quod in
fertur proximo, sed ex sua inordinatione, ut dictū
est. * Non licet autem aliqua illicita inordinatione
uti ad impediendum nocumenta, & defectus alio
rum: sicut non licet furari ad hoc, quod homo elec
tiosynā faciat, nisi forte in casu necessitatis, in quo
omnia sunt communia. Et ideo non est licitū men
dacium dicere ad hoc, quod aliquis alium quocumq;
periculo liberet. Licet tamen ueritatem occultare
prudenter sub aliqua dissimulatione, ut August. *
dicit in lib. contra mendacium.

AD QUINTVM dicendum, quod ille qui aliquid
promittit, si habeat animū faciēdi quod promit
tit, non mentitur: quia non loquitur contra id, quod
gerit in mente. Si uero non faciat quod promisit,
tunc uideretur infideliter agere per hoc, quod animum
mutat. Potest tamen excusari ex duobus. Vno mo
do, si promisit id, quod manifeste est illicitū, quia
promittendo peccauit, mutando autem propositū
bene facit. Alio modo, si sunt mutatae conditiones
personarum, & negotiorum. Vt enim Seneca dicit
in lib. de beneficijs: * Ad hoc quod homo teneatur
facere quod promisit, requiritur quod omnia immu
tata permaneant: alioquin nec fuit mendax in
promittendo, quia promisit quod habebat in mente,
subintellectis debitis conditionibus: nec etiam est
infidelis non implendo quod promisit, quia eadē
conditiones non extant. Vnde & Apostolus nō est
mentitus, qui non iuit Corinthum, quo se iturum
esse promiserat, ut dicitur 2. ad Corinth. 1. Et hoc
propter impedimenta, quæ superuenerunt.

AD SEXTVM dicendum, quod operatio aliqua
potest considerari dupliciter. Vno modo, secundū
seipiam: alio modo, ex parte operantis. Mendacium
ergo iocofum ex ipso genere operis habet rationē
fallendi, quāuis ex intentione dicentis non dica
tur ad fallendum, nec fallat ex modo dicendi. Nec
est simile de hyperbolicis, aut quibuscumque figu
ratiuis locutionibus, quæ in sacra scriptura inueniū
tur: quia, sicut August. * dicit in lib. contra menda
cium, Quicquid figuratiue fit, uel dicitur, non est
mendacium. Omnis enim enuntiatio ad id quod
enuntiat, referenda est: omne autem figuratiue aut
factum, aut dictum hoc enuntiat, quod significat
eis, quibus intelligendum prolatum est.

AD SEPTIMVM dicendum, quod obfetrices nō sunt
remuneratæ pro mendacio, sed pro timore Dei,
& beneuolentia, ex qua processit mendacium. Vn
de signanter dicitur. Exod. 1. Et qui timuerūt ob
fetrices Deum, edificauit illis domos. Mendaciū
uero postea sequens non fuit meritorium.

AD TERTIVM dicendum, quod in sacra scriptura, ut
August. * dicit, inducuntur aliquorum gesta, quasi
exemplarē uirtutis, de quibus non est esti
mandum eos fuisse mentitos. Si qua tamen in e
orum dictis appareant, quæ mendacia uidentur, in
telligendum est ea figuratiter, & propheticē dicta
esse. Vnde August. * dicit in lib. contra mendaciū.

Credendum est illos homines, qui propheticis rem
poribus digni auctoritate fuisse commemoratur,
omnia, quæ scripta sunt de illis propheticē gessisse,
atque dixisse. Abraham tamen, ut August. dicit in
quæstionib; super Genes. * dicens, Sarra esse suam
sororem, ueritatē uoluit celari, & nō mendacium
dixit: soror enim dicitur, quia filia patris erat. Vnde & ip
se Abraham dicit Genes. 20. Vere soror mea est filia
patris mei, & non matris meæ filia, quia scilicet ex
parte patris ei attinebat. Iacob uerō mystice dixit se
esse Elau primogenitū Isaac, quia uidelicet pri
mogenita illius de iure ei debebantur. Vltus autem est
hoc modo loquēdi per spiritum prophetiæ ad de
signandum mxtferium, quia uidelicet minor po
pulus, scilicet gentilitium, substituendus erat in locū
primogeniti. In locum Iudæorum. Quidam uerō
commendantur in Scriptura non propter perfectā
uirtutem, sed propter quandam uirtutis indolē. In
qua apparebat in eis aliquis laudabilis affectus, ex
quo mouebantur ad quedam indebita faciēda: &
hoc modo, Iudith laudatur, non quia mentita est

ARTICVLVS IIII.

Utrum omne mendacium sit pecca
tum mortale.

¶ Super Quæstionis
de mendacium Ar
ticulum quartum.

In artic. 4. eiusdem
110. q. dubium oc
currit, quia præfens
distinctio uidet ad
uerlari doctrinæ ha
bitæ in artic. 2. huius
q. Nā ibi dictum est,
quod distinctio men
daci p se non est in
mendacium perni
ciosum, officiosum,
& iocofum: sed ista
distinctio attenditur
secundum finem in
tenum, aggrauantē,
uel alleuantem. Hic
uero mendaciū perni
ciosum ponitur
& in

In corp. ar.

In li. de me
dacio, c. 10.
in fin. to. 4.

Li. 4. cap. 34.
& 35.

In li. de me
dacio, c. 7.
ante mediū
tom. 4.

Supr. q. 69.
art. 1. & 2. &
q. 70. art. 4.
cor. Et 5. di.
38. art. 4. &
q. di. 36. q. 2.
artic. 1. q. 2.
cor. Et quo
di. 8. ar. 14. &
quol. 9. art.
14. cor.

... peccat mortali-
... dicitur falso quā-
... docere falsum in
... & tamen
... illud docet.
... enim q̄ in ex-
... est ab inen-
... no documenti, qui
... ex suo ge-
... re sciens, & prae-
... ens inter, ut ille fa-
... Vnde saliter aut
... quicquid scien-
... mendacium dicit cō-
... iudicium, vel do-
... niam, mortaliter
... ut in respon-
... ad ultimum ha-
... Vbi nota ly con-
... inde habes, q̄
... dum iudicat,
... aliqua im-
... immitat,
... tamen
... quia non
... cōtra verita-
... sed imperi-
... ad iudicium.
... aut est iudici-
... do-
... si do-
... no
... Sed aduer-
... predicator semper
... contra veritatem do-
... & christiane me-
... q̄ miracula fal-
... scilicet p̄ hanc: q̄
... in se est, ue-
... miraculorū
... & sanctorū
... Agn. ut fal-
... p̄ uenit Chri-
... & sanctorum mi-
... Et simile est, si
... sanctorum singu-
... aliter q̄ sit, eadē
... Memendo autē
... in nominibus aucto-
... aut quorūlibet
... p̄
... aut ista pro Hie-
... remia, uel Hiero. pro
... Aug. dicendo, quia
... tunc non occurrat, &
... turpe putat se peritā
... peccat quidem,
... sed non mortaliter:
... quia non contra, sed
... pro ueritatem do-
... oroz mentitur. Falli
... in his nō est
... falli in doctrina, sed
... in accidentibus eius.

Super Quaestio. 117.
Art. primus.
N. 111. occurrunt
quinque dicenda.
Primo, q̄ auctor di-
stinxit quaestione si-
mulationis a qua-
mendacii, nō propter
formalem sed mate-
riale differentiam, dū
mendacium est falsa
uocis significatio: si-
mulatione uero est fal-
sitas facti significatio.
Et utrobique requiri-
tur uoluntas, ubi fal-
sum dicitur, hic fal-

& quantum ad reuerentiam di-
uini timoris, ex quibus commē-
datur in eis indoles uirtutis: &
sic debetur eis remuneratio aeter-
na. Vnde Hier. exponit, q̄ Deus
aedificauit illis domos spiritua-
les. Alio modo potest conside-
rari quantum ad ipsum exte-
riorem actum mendacij, quo qui-
dem non potuerunt eternam re-
muncrationem mereri: sed forte
aliquam remuneracionem tē-
poralem, cuius merito non re-
pugnabat deformitas illius mē-
dacij, sicut repugnabat merito
remuneracionis aeternae. Et sic
intelligenda sunt uerba Greg. *
non quod per illud mēdacium
mererentur amittere remunera-
tionem aeternam, quam iam ex
precedenti affectu meruerant,
ut ratio procedabat.
Ad quintum dicendum, q̄
quidam dicunt, quod perfectis
uiris omne mendacium est pec-
catum mortale. Sed hoc irratio-
nabiliter dicit: nulla enim 4 cir-
cūstantia aggrauat in infinitū,
nisi quae transfert in aliam spe-
ciem. Circūstantia autem per-
sonae non transfert in aliam spe-
ciem, nisi forte ratione alicuius
annexi, puta, si sit contra uotum
ipsius: quod non potest dici de
mendacio officioso, uel iocoso.
Et ideo mendacii officiosum,
uel iocosum non est peccatum
mortale in uiris perfectis, nisi
forte per accidens ratione scan-
dali. Et ad hoc potest referri q̄
Aug. * dicit, perfectis esse praec-
ptum non solum non mentiri,
sed nec uelle mentiri: quāuis
hoc Aug. non assertiue, sed sub
dubitatione dicat. Praemittit
enim, * Nisi forte ita, ut perfe-
ctorū &c. Nec obstat q̄ ipsi po-
nuntur in statu cōseruandae ue-
ritatis: quia ueritatem tenentur
cōseruare ex suo officio in iudi-
cio, uel doctrina, contra qua, si
mentiantur, erit mendacium,
quod est peccatum mortale. In
alijs autem non oportet, quod
mortaliter peccent mentiendo.

QVAESTIO CXI.
De Simulatione, & hypocrisis, in qua-
tuor articulos diuisa.
OSTEA consideran-
dum est de simulatione
& hypocrisis.
Et circa hoc qua-
runtur quatuor.
¶ Primo, Vtrum omnis simu-
lacio sit peccatum.
¶ Secundo, Vtrum hypocrisis
sit simulatio.

A ¶ Tertiū, Vtrum opponatur ue-
ritati.
¶ Quartū, Vtrum sit peccatum
mortale.
ARTICVLVS PRIMVS.
Vtrum omnis simulatio sit peccatum.
AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, quod non omnis
simulatio sit peccatum. Dicitur
enim Luc. vii. quod Dominus
se finxit longius ire. & Ambro-
dicit de Abraham * in lib. de Pa-
triarchis, quod captiose loque-
batur cum seruulis, cum dixit
Gene. 22. Ego & puer illic usque
properantes, postquam adora-
uerimus, reuertemur ad uos.
Fingere autem, & captiose lo-
qui, ad simulationem pertinet:
sed non est dicendum, quod in
Christo, & in Abraham fuerit
peccatum, ergo nō omnis simu-
lacio est peccatum.
¶ 2 Praet. Nullum peccatum est
utile: sed sicut Hieron. * dicit.
Vtilem simulationem, & in tē-
porale assumendam, Iesu Regis
Israel nos doceat exemplum,
qui interfecit sacerdotes Baal,
fingens se idola colere uelle, ut
habetur 4 Reg. 10. & Dauid im-
mutauit faciem suam corā Achis
rege Geth, ut habetur 1. Reg.
21. ergo non omnis simulatio
est peccatum.
¶ 3 Praet. Bonum est malo con-
trarium: si ergo simulare bonū,
est malum, ergo simulare malū,
erit bonum.
D ¶ 4 Praet. Isa. 3. contra quosdā dī,
peccatum suum quali Sodoma
p̄dicauerunt, nec absconderūt:
sed abscondere peccatū ad simu-
lationē pertinet, ergo nō uti si-
mulatione interdū est reprehēsi-
bile: uitare autē peccatum numq̄
est reprehensibile, ergo simula-
tio non semper est peccatum.
SED CONTRA est, quod Isa. 16.
sup illud, In tribus annis &c. di-
cit gl. * In comparatione duorū
malorū leuius est aperte pecca-
re, q̄ sanctitatem simulare: sed
aperte peccare semper est p̄tū.
ergo simulatio semper est p̄tū.
RESPON. Dicendū, q̄ sicut di-
ctū * est, ad uirtutem ueritatis
pertinet, ut quis talē se exhibeat
exteriori p̄ signa exteriora, qua-
lis est: signa autē exteriora nō so-
lum sunt uerba, sed etiā facta. Si-
cut ergo ueritati opponitur, q̄
aliquis p̄ uerba exteriora aliud
significet, q̄ habet apud se, quod
ad mendacium pertinet: ita etiā
opponitur ueritati, quod aliq̄s
per

sum faciendi. Et pro-
pter hanc malam uo-
luntatē semper simu-
lacio est peccatum. si-
cut mēdacii forma-
liter sumēdo utrum-
que: & quia habet
speciales difficultates
in theologia, propter
uanam simulationis
speciem, quae uocatur
hypocrisis, quia quis
simulat factis perso-
nam iusti. Secūdo, q̄
Abrahā a simulatio-
ne, immo a menda-
cio, pp figurat locu-
tionē propheticē ex-
celsatur, quia comissi-
se se intelligit Spi-
ritu sancto, tamquam
proferret illa uerba
ad sensum intētum. 2
Spiritu sancto, quis
sibi ignora. Potest tñ
aliter excusari, & faci-
lius Abrahā, ut intel-
ligatur locutus fm cō-
mune hoium morē,
fm quem erant post
adorationē reuerfu-
ri, quasi dixerit, Deo
aliter non disponen-
te, reuertemur ego &
puer. Huiusmodi, n.
conditiones generales
subintelliguntur: sed
pro reuerentia Am-
brofij auctor sic ex-
ponit. Tertiū, q̄ de
fictione Dauid corā
Achis, licet auctor
uatur glo. & ad my-
sterium transeat, ad
literā tamen excusa-
ri uidetur, quia facta
nisi ex intentione si-
gnificandi sunt, signi-
um non per se habet
ex parte facientis, ut
superius dixi. Quar-
tū, quod simplicitas,
seu ueritas non intel-
ligitur opponi dolo,
uel fraudi formaliter,
sed potius causaliter,
pro quanto opponit-
ur simulationi, &
mendacio, quae sunt
effectus doli, uel frau-
dis. Astutus enim ad-
inueniens uias appa-
rentes dolo siue frau-
de, exequitur eas me-
diante mendacio, &
simulationis uirio, &
aliquo alio quādoq̄.
Et pro quanto eis im-
miscetur mendacii,
aut simulatio, pro tan-
to opponi dicuntur
simplicitati in art. 3.
ad secundū. Nā secun-
dū se absolute oppo-
ni dicunt prudētē su-
perius in q. 45. Quin-
to, quomodo hypo-
cristis conuenit in sa-
cra scriptura sumi, ut
dicitur in artic. 4. &
propterea tam dete-
stabiliter commemo-
ratur. Et haec de q. 3.
sufficiant.

In Lib. de
Abraham, c.
8. in medio,
tom. 4.

Ad Gal. 1. se
pra illud 2
Cum uenit
per Pet. An-
tiochia, to. 9

est glo. Hie.
in su. com-
ment. ad 16.
c. Hie. 10. 5.

q. 109. ar. 3.
ad 3. & q. 6.
110. art. 1.